Cena 60 hal.

„Nowy Dziennik“ wychodzi codziennie rano — także w poniedziałki.

ADRES redakcyi i administracyi: Kraków ul. Stradom l. 18.

Nr. Telefonu 270, w nocy 1558.
Rękopisów nie zwraca się.

KONTO czek. P. K. O. Nr. 141.123.

Nakładem Galicyjskiej Spółki Wydawniczej w Krakowie.

Nowy Dziennik

Cena 60 hal.

Prenumerata w Krakowie [illegible] 14 K. — kwart. 42 K. — [illegible] do domu mies. [illegible] kwart. 60 K. — Na prowincyi mies. 16 K. — kwart. 48 K. Za granicą: mies. [illegible] kwartalnie [illegible]

Cena ogłoszeń: 1 w. pet. [illegible] [illegible] Mk. [illegible] — Mk. [illegible] w. pet. [illegible] Mk. [illegible]

Korespondencja [illegible] 30. K. —.

Rok II. Kraków, środa 31 grudnia 1919 Nr. 298

Palestynizm, a odbudowa gospodarcza Żydów.

Kraków 30 grudnia.

(h Gdy dzięki pomocy naszych braci amerykańskich, których wojna pod względem gospodarczym oszczędziła i których pozycya ekonomiczna wogóle opiera się na zdrowszych podstawach, rozpoczęliśmy naszą akcyę ratunkową we wschodniej Europie — akcya ta prawie w zupełności pozbawioną była racyonalności, tak niezbędnej przy wszelkiej tego rodzaju działalności. Nie posiadaliśmy jasnych w tym kierunku wytycznych (choć już przed wojną wiadomo nam było, na jak kruchych fundamentach opiera się nasza ekonomika żydowska nawet w czasach normalnych), przeszkadzały nam nienormalne warunki, wywołane trwającą wciąż wojną, zaś z drugiej strony nędza wciąż rosła, a doraźna pomoc stawała się coraz bardziej naglącą. To też cała nasza akcya ratunkowa, choć często na wielką była zakrojoną skalę, zawsze przynosiła jedynie ulgę chwilową, a nie była w stanie choćby po części uzdrowić naszych stosunków ekonomicznych. Gdy jednak za miast akcyi ratunkowej na pierwszy plan został wysunięty projekt odbudowy gospodarczej, brak wytycznych i dalekich perspektyw coraz bardziej dawał się we znaki. A kiedy przystąpiono do opracowania programu akcyi odbudowy, okazało się, że miejsce problemu odbudowy musi zająć problem przebudowy naszej struktury ekonomicznej, ponieważ byłoby nonsensem wznosić całe gmachy na podstawach, które nawet w czasach normalnych powoli, lecz coraz bardziej usuwają nam się z pod nóg, a wywołują wręcz katastrofę, gdy z tych lub innych powodów powstaje jakikolwiek kryzys gospodarczy czy polityczny. I oto coraz częściej dają się słyszeć głosy o potrzebie „zrewolucyonizowania“ naszego życia gospodarczego. Ci wszyscy jednak, którzy marzą o industryalizacyi lub agraryzacyi mas żydowskich w krajach wschodniej Europy, nie liczą się z rzeczywistością. Nigdzie zaś utopizm nie może być tak katastrofalnie szkodliwym, jak w dziedzinie gospodarczej. Fakt, iż cała Europa uznaje potrzebę częściowego skierowania w obecnej chwili mas robotniczych z miast do wsi, może być pocieszającem usprawiedliwieniem dla zwolenników takiejże akcyi u Żydów, z drugiej jenak strony, abstrahując od innych momentów, właśnie które po największej części wywołały wspomniany prąd (bezrobocie w miastach), już powinny nas odwieść od planu industryalizacyi mas żydowskich w krajach wschodniej Europy w chwili obecnej, ponieważ, jeżli ludzie, którzy od dawien dawna pracują we fabrykach, opuszczają je z powodu braku pracy, to czyż znajdą tam zajęcie ludzie (i to w dodatku Żydzi!) którzy tam nigdy nie pracowali? A nie lepiej przedstawia się sprawa agraryzacyi mas żydowskich w krajach wschodnio europejskich. Pomijając obecny nastrój chłopstwa w Polsce i innych krajach, który to nastrój właśnie przyczynia się do tego, iż chłopi rugują Żydów nawet już z oddawna mieszkających na wsi i nie zajmujących się rolnictwem, a już w żaden sposób nie dopuszczą do żydowskiej kolonizacyi rolnej — musimy powiedzieć, iż w najlepszych nawet warunkach, agraryzacya Żydów wschodnio-europejskich w krajach obecnego ich osiedlenia nie ma żadnych prawie widoków powodzenia. Gdy na Ukrainie stała się podczas wojny aktualną sprawa uspołecznienia ziemi, wówczas eserowcy (socyalistyczna partya rosyjska, której w żaden sposób nie można zarzucić jakichś specyalnych tendencyj antyżydowskich), którzy sami zwykle podkreślali naturalne prawo każdego obywatela do otrzymania kawałka ziemi dla jej obrabiania, w swym projekcie rozwiązania kwestyi agrarnej podzielili reflektujących na uzyskanie ziemi na trzy kategorye. Na pierwszym planie znajdują się chłopi bezrolni, potem małorolni, a wreszcie miejscowa ludność nie chłopska. O jakiejś możliwości przeniesienia większej ilości Żydów z miasta na wieś nawet w takich warunkach, rzecz jasna, mowy być nie może. Powstaje wtedy konieczność racyonalnego wykorzystania owego tak ważnego w dziejach naszych momentu — emigracyi.

Rychła przebudowa jest niemożliwą w krajach obecnego osiedlenia żydostwa wschodnio-europejskiego. Tem nie mniej jest ona nagłą i konieczną. Łatwo dającą się przewidzieć emigracyę należy przeto skierować do krajów dla celów przebudowy bardziej odpowiednich. Chodzi o racyonalne regulowanie emigracyi. A czyż trzeba teraz po raz niewiadomo który powtarzać tę tak starą, obecnie prawie dla wszystkich już jasną i zrozumiałą prawdę, iż gdy mowa o racyonalnem regulowaniu emigracyi w celach przebudowy, wówczas palestyno-centryczny jego kierunek jest rzeczą logicznie konieczną. (Terytoryalizm mieszczański zaakceptował swe bankructwo, przyłączając się — w osobie swego twórcy i przywódcy Zangwilla — do ruchu syońskiego, zaś proletaryacki, pokrywając się — w Polsce ideologicznie, a w innych krajach także formalnie — z antyterytorialistycznym Bundem).

I oto widzimy, jak, trzymając się bezwzględnie właśnie rzeczywistości, nie byliśmy w stanie nawet przy tak, zdaje się, apolitycznej akcyi, jaką jest akcya ratunkowa dla ofiar wojny, uniknąć jej organicznego związku z palestynizmem, albowiem ten ostatni nie jest „credo“ jakiejś partyi, lecz konieczną i logiczną odpowiedzią na wszelkie nasze anormalności golusowe.

To też nie wolno syonistom zarzucać partyjności, gdy chcą wszelkiej akcyi narodowej nadać charakter syoński (w szerszem i głębszem, rzecz jasna, tego słowa znaczeniu). Palestynizm nie jest odosobnioną częścią całokształtu naszej sprawy żydowskiej, lecz jest konsekwentnym wynikiem wszystkich jej problemów, i wskutek tego z każdym z nich w organicznym pozostaje związku. Gdy przeto syoniści usiłują, by możliwie wszystkie akcye narodowe prowadzone były pod kątem widzenia palestynizmu, to czynią to nie ze względów partyjnych, lecz ponieważ zmusza ich do tego szara rzeczywistość i ogólne położenie Żydów.

Przeniesienie konferencyi pokojowej z Paryża do Londynu?

L. Wiedeń. (Telef.) Telegr. Komp. donosi: W Londynie odbyła się konferencya dla załatwienia bieżących spraw państw sprzymierzonych. Uważają też w Londynie za prawdopodobne, że konferencya pokojowa zostanie z Paryża przeniesiona do Londynu.

Z powodu kwestyi irlandzkiej.

Wiedeń PAT. »Tel. Comp.« podaje z Londynu: Konferencya dla obrad nad sprawami międzykoalicyjnemi odbędzie się prawdopodobnie w Londynie, ponieważ Lloyd George nie może odjechać z powodu kwestyi irlandzkiej. Z tego powodu żądał on przeniesienia konferencyi z Paryża do Londynu.

„Vorwärts“ zapowiada rewizyę traktatów pokojowych.

L. Wiedeń. (Telef.) Berliński »Vorwärts« donosi, że zamierzone jest przeprowadzenie rewizyi traktatów pokojowych.

Kompromis senatorów amerykańskich.

Wiedeń. PAT. Tel. Comp. donosi z Waszyngtonu: Naprężona sytuacya w senacie zamieniła się w ostatnich dniach na lepsze. Republikańscy senatorowie, którzy domagają się łagodniejszych zastrzeżeń, zagrozili że nie zgodzą się na kierownictwo senatora Lodge, jeżeli nie podejmie rychło kroków, celem dokonania kompromisu. Odbyły się już liczne zebrania senatorów republikańskich, celem omówienia istniejących trudności. Senatorowie domagający się łagodniejszych zastrzeżeń, rozporządzają co najmniej 19 głosami, do tego przyłączy się 45 głosów senatorów demokratycznych. W ten sposób jest zapewniona większość dwóch trzecich głosów, to jest 65 głosów. Jak przypuszczają, dnia 1 stycznia ma być ogłoszona forma kompromisu, a wówczas nastąpi ratyfikacya w przeciągu niewielu dni.

Porozumienie Anglii i Francyi w kwestyi wschodniej.

L. Wiedeń. (Telefonem) Wedle nadeszłego tu dokładnego tekstu mowy Clemenceau w Izbie francuskiej, oświadczył premier o rezultatach konferencyj londyńskich z Lloydem Georgem m. i., że w kwestyi wschodniej porozumienie jest zapewnione. Poszczególne punkty tego porozumienia opracować mają lord Curzon i Berthelot.

W czasie konferencyi wyraził się Lloyd George: »Jeśli dojdziemy do porozumienia, to wojna będzie na przyszłość wykluczoną«. Clemenceau odpowiedział: »W tym względzie może Pan liczyć na mnie i na Francyę.«

W kwestyi Galicyi wschodniej udało się — jak wiadomo — Clemenceau uzyskać zgodę Lloyda Georgea na ponowne przedłożenie tej sprawy Radzie najwyższej

Amerykański handel eksportowy do Europy.

WIEDEŃ. PAT. Tel. Komp. donosi z Waszyngtonu: Prezydent Wilson podpisał projekt ustawy wniesiony przez senatora Edge. Nowa ustawa umożliwia sfinansowanie amerykańskiego handlu eksportowego do Europy. Organizacye założone w tym celu nie ograniczają się tylko do akcyi bankowej, lecz będą miały także prawo udzielać kredytu amerykańskiego kupcom zagranicznym.

Ostra blokada przeciw Meksykowi.

Wiedeń. PAT. Biuro korespondencyjne podaje za »Nieuwe Rotterdamsche Courant« z Waszyngtonu: Zarządzenie Lansinga, zakazujące wywozu broni i amunicyi do Meksyku, oznacza widocznie rozpoczęcie ostrej blokady przeciwko Meksykowi.

Millerand następcą Clemenceau?

BAZYLEA. (Tel. wł.) Z Paryża donoszą, że prawdopodobnym następcą Clemenceau będzie Millerand, który do swego gabinetu powoła także obecnego prezydenta Poincaré i ministra dla odbudowy Loucheura. »Echo de Paris« pisze, że ustąpienie Clemenceau z prezydentury gabinetu i kandydatura jego na prezydenta Rzeczypospolitej jest rzeczą pewną. Przy opuszczeniu Izby oświadczył Clemenceau posłom, że żadna siła na świecie nie powstrzyma go od złożenia prezydentury gabinetu.

Militaryzm francuski.

K. WIEDEŃ. (Telefonem). Z Bazylei donoszą: Francuski sztab generalny oświadcza, że z powodu szczupłego materyału ludzkiego nie wystarcza Francyi 3 letnia służba wojskowa. Francya potrzebuje dla obsadzenia obszaru nadreńskiego 20.000 ludzi, dla kolonii 100 000 ludzi, dla Lewanta 30.000, dla strzeżenia magazynów 30 000, dla załogi paryskiej 48.000 ludzi. Tymczasem rekrutacya rocznika 1920 wydała tylko 200.000 ludzi.

Wrzenie w Irlandyi rośnie.

BERLIN. (Tel. wł) Wiadomości z Dublina stwierdzają, że nastrój Irlandczyków przeciw Anglikom coraz bardziej się zaostrza. Pisma donoszą, że sinnfeinerzy wydali na bardzo wielu Anglików wyroki śmierci. Obawiają się nowych gwałtów.

Powtórny zamach na lorda Frencha.

L. Wiedeń. (Telef.) Telegr. Komp. podaje z Haagi za Holl. Nieuws Biuro: Z Dublina donoszą, że na lorda Frencha urządzono onegdaj powtórnie zamach. Dwunastu spiskowców wdarło się do jego domu, usiłując pozbawić go życia. Jeden spiskowiec i jeden oficer straży zastrzeleni.

Z powodu przerwy w komunikacyi telefonicz z Warszawą nie otrzymaliśmy stamtąd telegramów.

Przegląd polityczny.

Polityka Anglii wobec Rosyi.

Paryski korespondent »Social Demokraten« w Sztokholmie donosi: Na pierwszy plan polityki europejskiej wybija się obecnie stosunek Anglii do Rosyi. Anglia występuje zarówno przeciw Leninowi, jak i przeciw demokracyi rosyjskiej, Kołczakowi i Denikinowi. Polityka Anglii wobec Rosyi pisze korespondent, jest zupełnie jasną. Lenina, Kołczaka i Denikina pozostawia w spokoju, aby się mogli nawzajem pożreć, podczas gdy rosyjskie państwa kresowe włącza do imperyum angielskiego.

Anglia przygotowuje się na zawarcie pokoju brzeskiego z Rosyą sowiecką z tą różnicą, że nie Niemcy, lecz Anglia ten pokój zawiera. Rosyjskie narody kresowe życzą sobie jednomyślnie (?) opieki Anglii, podczas gdy odrzucają opiekę Niemiec. Rosya jednakowoż jednomyślnie sprzeciwia się tej polityce angielskiej. W oporze tym łączą się bolszewicy, demokraci, i reakcyoniści. Potężna i wolna Rosya jest ich zdaniem jedyną gwarancyą dla swobody i rozkwitu sąsiednich narodowości.

Sojusz Rosyi, Niemiec i Japonii.

»Der Neue Tag« donosi z Rotterdamu: Według wiadomości, nadesłanych ze Sztokholmu mieli zwolenicy sojuszu Rosyi, Niemiec i Japonii utworzyć w Pradze biuro centralne. Wśród zwolenników tego sojuszu znajdują się zastępcy mniejszych państw europejskich, którzy uważają, że leży w ich interesie utworzenie drugiej potężnej grupy międzynarodowej, zwróconej przeciwko koalicyi. Jako członka wymieniają także pewnego wpływowego polityka czeskiego (Kramarz? Red.) i znanego pisarza duńskiego, który podczas wojny stał po stronie Niemiec (syn Björnsona? Red.)

Zapowiedź zwrotu w Rosyi.

»N. Fr. Presse« donosi: Według wiadomości z Rosyi zamierza moskiewski rząd sowietów oddać władzę blokowi socyalistycznemu, składającemu się ze wszystkich stronnictw. Nowy rząd ma zatrzymać nazwę rady komisarzy ludowych i dalej opierać się na radach robotników i chłopów. Oficyalne dzienniki »Prawda« i »Izwestija« zapowiadają zwołanie konstytuującego Zgromadzenia do Rosyi i wydanie ustawy wyborczej, która pod gwarancyą zupełnej swobody, umożliwi wszystkim stronnictwom demokratycznym propagandę wyborczą. Niebolszewickie pisma będą, jak donoszą, znowu mogły wychodzić.

O rewizyę traktatów pokojowych.

Komitet wykonawczy Drugiej Międzynarodówki wydał odezwę do wszystkich organizacyi socyalistycznych całego świata, celem przyjścia z pomocą głodującej ludności Austryi. Odezwa oświadcza, że tragiczny los Austryi jest skutkiem traktatów pokojowych w Wersalu i Saint Germain. Bez rewizyi traktatu pokojowego nie może nastąpić zmiana sytuacyi. Komitet wykonawczy powiada dalej, że polityce sojuszów i równowagi europejskiej musi się przeciwstawić politykę Ligi narodów, która jedynie może prowadzić do powszechnego rozbrojenia. W końcu wyraża odezwa konieczność pożyczki międzynarodowej, aby umożliwić odbudowę krajów, cierpiących nędzę.

Longuet o Międzynarodówce socyalistycznej

Paryski korespondent »Daily Herald« odbył z Longuetem wywiad o Międzynarodówce. Longuet oświadczył mi, że uważa obecną sytuacyę międzynarodówki za bardzo trudną. Socyaliści Szwajcaryi, Stanów Zjednoczonych Norwegii, Włoch, jakoteż niezależni socyaliści niemieccy chcą się przyłączyć do moskiewskiej Trzeciej Międzynarodówki. Tosamo tyczy się lewego skrzydła we Francyi. Skoro zatem prawica francuska i partya angielska obstawać będą przy swojem stanowisku, odpadnie od Drugiej Międzynarodówki, w takim razie rozłam jest nieunikniony. Longuet proponuje przywódcom lewicowych grup odbycie konferencyi celem zajęcia jednolitego stanowiska wobec obecnej sytuacyi.

Shaw zwolennikiem Lenina.

Jak donosi, »Daily News«, wygłosił Bernard Shaw w Garden Suburb Institute mowę, w której oświadczył, że Anglia może otrzymać tanie węgle jedynie po upaństwowieniu kopalń. Między kapitałem a pracą, mówił Shaw, nie będzie się mogła znajdować klasa pośrednia. Będzie się ona musiała pogodzić z partyą robotniczą i pozbyć się wszystkich ludzi, którzy nie pracują. Skoro słyszałem zawołał Shaw, że Lenin zaprowadził dla każdego przymus roboczy, stałem się przekonanym i entuzyastycznym bolszewikiem.

Bolszewicy przeciw syonistom.

Komisaryat bolszewicki dla spraw żydowskich i główny związek komunistów żydowskich w Rosyi zwrócił się do Żydów całego (!) świata z wezwaniem, by nie wstępywali do organizacyi syońskiej, która pracuje razem z koalicyą, nie prowadzi polityki wolnościowej, lecz imperyalistyczną i pozwoliła na utworzenie legionu żydowskiego, walczącego przeciw samostanowieniu Turków w Małej Azyi. W Rosyi carskiej byli Żydzi przez dziesiątki lat uciskani, a przywódcy syońscy wcale nie (?) troszczyli się o ich los, ponieważ nie leżało to na linii polityki angielskiej, która wówczas jak i dziś kryła (?) się za syonizmem. Rewolucya rosyjska dała Żydom równe prawa i są oni teraz równouprawnionym narodem w Rosyi. Nie mogło się to jednak stać dzięki syonizmowi, lecz dzięki socyalizmowi.

Nowa konstytucya dla Indyi.

LONDYN. (B. K.) W mowie tronowej przy odroczeniu parlamentu zapowiedział król, że książę Walii bawić będzie w zimie 1920 r. w Indyach przy obwołaniu nowej konstytucyi indyjskiej. Zawiadomiono o tem ludność Indyi, przyczem doniesiono, że król udzielił sankcyi Governement of India Bill.

Anglia za federacyą naddunajską?

Zurych. (Tel, wł,) „Corriere dela Serra" donosi z Paryża, że na posiedzeniu Rady najwyższej w dniu 24 grudnia postawiła delegacya angielska wnioski, zmierzające do utworzenia związku cłowego między państwami b. monarchii austryacko węgierskiej Prezydent ministrów Clemenceau, który nie mógł być obecnym do końca, zaproponował, aby nad tym wnioskiem obradowano na najbliższem posiedzeniu w jego obecności. „Corriere dela Serra" występuje bardzo ostro przeciw machinacyom angielskim w Budapeszcie, które zmierzają do utworzenia federacyi naddunajskiej.

Jak Stany Zjednoczone chcą usunąć hausse srebra?

L. WIEDEŃ. (Teleł.). Z Nowego Jorku donoszą: Senat postanowił usunąć haussę srebra, zwalczając ją radykalnie u jej źródeł, tj. w krajach południowej Azyi, które są głównymi konsumentami srebra, gdyż w krajach tych jest srebro jedynym ustawowym środkiem obiegowym. Dlatego przeznaczył senat 70 milionów dolarów do przetopienia na bryły srebra i wywozu do Szanghaju. Spodziewają się, że wskutek tej olbrzymiej podaży spadnie cena srebra ni żej 146 cent. amerykańskich i uda się aglo srebra w stosunku do złota w zupełności usunąć.

Przeciw pogromom na Ukrainie.

LONDYN. (Ż. B. K.) Rząd angielski wystosował telegram do angielskiej misyi wojskowej w Rostowie, w którym wskazuje na konieczność zwrócenia uwagi Denikinowi i jego rządowi na oburzenie, jakie wywołują pogromy wśród publicznej opinii europejskiej, oraz na konieczność przedsięwzięcia energicznych środków dla zwalczania tych pogromów.

LONDYN. (Ż. B. K.) Niedawno odbył się w Kijowie zjazd przedstawicieli Żydów z miast, które ucierpiały z powodu pogromów. Zjazd wysłał specyalną delegacyę do Denikina z żądaniem natychmiastowego przedsięwzięcia środków celem stłumienia pogromów.

O jeńców rosyjsko-żydowskich w Niemczech.

L. Wiedeń. (Telefonem) Jak »Wiener Morgenzeitung« dowiaduje się z Berlina, polecił niemiecki minister wojny sporządzić spis przebywających w Niemczech jeńców rosyjskich narodowości żydowskiej, którzy mają zamiar wyemigrować do Palestyny. Reszta jeńców żydowskich nie będzie najprawdopodobniej odesłaną do Rosyi, lecz będzie mogła pozostać w Niemczech.

— Dnia 16 b. m. wyjechało z Tryestu 70 Żydów do Palestyny. Większość wśród nich tworzą Palestyńczycy. Wraz z nimi jedzie także grupa chaluców. Znany poeta Lajb Jaffe, b. przywódca syonistów litewskich, również udał się tym okrętem do Palestyny.

— W Nowym Jorku zmarł redaktor tamtejszej gazety żydowskiej »Tug-Warhajt«, p. Izaak Gonikman.

Replika p. Bilińskiego.

WARSZAWA. Zapowiedziana przed świętami replika p. Bilińskiego na wywody p. Paderewskiego w konwencie seniorów przybrała formę obszernego memoryału, który b. minister skarbu przesłał Naczelnikowi Państwa, ministrom oraz innym osobom na wybitnych urzędowych stanowiskach.

Zakupy zagraniczne p. prezydenta ocenia p. Biliński ze stanowiska znanych 10 punktów. P. prezydent dokonał zakupów wstępnych lub stanowczych bez zasiągnięcia — z wyjątkiem jednego wypadku — mojej opinii — wywodzi p. Biliński — i tem samem przekroczył tych 10 punktów.

P. Biliński omawia w dalszym ciągu chaotyczne zakupy czynione za granicą przez upoważnionych i nieupoważnionych pośredników, omawia tranzakcye p. Paderewskiego w sprawie papierosów i tytoniu oraz tłuszczów. Stwierdza, że dla zaopatrzenia armii czynił, co leżało w granicach możności (zaopatrzeniem armii zajmował się od samego początku gen. Romer).

Pomimo to p. Paderewski uczynił zakupy w tej dziedzinie na własną rękę, nie zawiadamiając o warunkach.

Dowiedział się p. Biliński dopiero później o warunkach tego zakupna — bony 8 proc. spłata w 3 ratach, zabezpieczonych osobno (poza bonami) jeszcze tratami ministra skarbu żyrowanemi przez P. K. K. P. i jeszcze raz zabezpieczonych depozytem w banknotach polskich na sumę dłużną plus 15 proc. — uważał, że takie warunki uwłaczają honorowi państwa polskiego i odmówił afinalizowania tego interesu.

Kończy swą replikę p. Biliński dłuższem omówieniem sprawy taboru kolejowego, pożyczki francuskiej i amerykańskiej.

Plebiscyt na Śląsku nieodroczony.

PRAGA. PAT. Dzienniki donoszą, że podana niedawno przez »Lidowe Noviny« wiadomość o odroczeniu plebiscytu na Śląsku jest nieprawdziwa. Plebiscyt odbędzie się w przewidzianym terminie. Komisya plebiscytowa przybędzie na Śląsk w drugiej połowie stycznia, na razie jednakże bez zastępców Ameryki.

Dalsze rokowania z bolszewikami we wtorek.

WIEDEŃ. PAT. Biuro kor. donosi z Londynu, że O' Grady wraca we wtorek do Kopenhagi, aby podjąć znowu rokowania z Litwinowem.

Radek — na uwięzi.

BERLIN. PAT. »Vossische Ztg« donosi z Kopenhagi, że dotychczas nie udało się Radkowi pojawić się na konferencyi pokojowej w Dorpacie, ponieważ tak Polska, jak Łotwa i Litwa wzbraniają się pozwolić mu na przejazd.

Bolszewicy zbliżają się do Odessy.

LONDYN. PAT. Biuro Reutera. Według doniesienia z Konstantynopola, rozpoczyna ludność cywilna Odessy opróżnianie miasta z powodu szybkiego zbliżania się bolszewików.

Zamach na Denikina.

BERLIN. PAT, »Deutsche Allg. Ztg« donosi za Pryzlwem, że na Denikina wykonano zamach, z którego on wyszedł cało, zaś adjutant jego został zabity. Bliższych szczegółów brak.

Dalsze stracenia komunistów w Budapeszcie.

L. WIEDEŃ. (Telef.). Z Budapesztu donoszą: Dzisiaj rano stracono w byłem więzieniu wojskowem na Margaretenring dalszych dziewięciu komunistów. Powieszeni zostali: Dienesz, Kohn-Kerekesz, Ludwik Kovacs, Karol Sturz, Korwin Klein, Laszlo, Doergel, Franciszek Gombosz i Karol Horwath. Skazańców zawiadomił wczoraj prezydent senatu, że ich apelacya została nieuwzględnioną, poczem odprowadzono ich do celi, w której pożegnali się z rodzinami i przyjęli pociechy religijne. Kohn-Kerekes, Korwin Klein i Laszlo, którzy byli Żydami, odmówili przyjęcia rabina. Egzekucyi dokonał kat Pali. Pierwszego powieszono Karola Horwatha.

Socyaliści francuscy przeciw wyrokom węgierskim.

WIEDEN. (Tel. wł.) »Arbeiter Zeitung« ogłasza skierowany do siebie pod datą 25 bm. z Paryża telegram socyalistów francuskich, którzy protestują energicznie przeciw wyrokom śmierci na socyalistów i rewolucyonistów węgierskich. Domagają się ludzkiego i sprawiedliwego postępowania. Podpisani są Anatol France, Marceli Cachin, Jean Longuet, redakcya »Humanité« i »Le Populaire«.

Cziczerin grozi rządowi węgierskiemu.

WIEDEN. PAT. BK. donosi iskrowo z Moskwy, iż Cziczerin wystosował radiotelegram do rządu węgierskiego, w którym grozi najostrzejszemi represaliami na wypadek gdyby wyrok śmierci wydany na Otona Korwina został wykonany.

Niemcy zapłacą w przeciągu roku 20 miliardów.

WIEDEN. 29 grud. PAT. Telegraphen Kompagnie podaje »New York American« z Nowego Jorku rozmowę z Erzbergerem, który oświadczył, że Niemcy będą w stanie w przeciągu roku zapłacić 20 miliardów. Suma ta składa się z poszczególnych wagonów i materyałów kolejowych, oraz z materyałów rolniczych, których Niemcy muszą dostarczyć. Następnie będą musiały Niemcy dostarczyć węgla, benzolu i produktów chemicznych. Na pytanie, ile papierowych pieniędzy kursuje w Niemczech, odpowiedział Erzberger, że 24 miliardy.

Krytyczny stan aprowizacyjny Niemiec.

Berlin. PAT. »Deutsche Allg. Zeitung« donosi z Hagi: Przedstawiciel amsterdamskiego »Handelsblad« miał rozmowę z jednym dyplomatą niemieckim, który powiedział, że sytuacya aprowizacyjna Niemiec jest bardzo poważna. W Niemczech nadejdzie prawdopodobnie taki stan, w jakim się znajduje obecnie Austrya. Gdyby przyszło w Niemczech do głodu, wówczas spartakowcy podniosą znowu głowy, a wtedy nastąpiłaby katastrofa.

Wilhelm redaguje swą obronę..

BERLIN. PAT. »Vossische Zeitung« donosi z Paryża: »Matin« zamieszcza dzisiaj artykuł o byłym cesarzu Wilhelmie II, przyczem pisze, że od czasu ogłoszenia księgi Kautskego zajmuje się Wilhelm zredagowaniem swej obrony, którą zamierza przedłożyć królowi angielskiemu. Także i następca tronu znajduje się na liście osób mających być wydanemi a to pod zarzutem plądrowania, morderstwa i kradzieży.

Wysoki stan wody Renu.

Kolonia pod wodą.

K. WIEDEŃ, (Telefonem). Z Kolonii donoszą: Okolice południowe nad górnym i średnim biegiem Renu dotknięte zostały wielką katastrofą z powodu nader wysokiego stanu Renu. W okolicy Kolonii Ren osiągnął stan wody, jakiego nie znają od 25 lat. Mieszkańcy wyspeki Grafenwert zdołali się uratować jedynie dzięki szybkiej ucieczce. Dolne części miasta Kolonii i piwnice stoją pod wodą. Wszystkie zapasy w piwnicach uległy zniszczeniu. Ruch w tej części Kolonii odbywa się za pomocą łodzi. Szkoda wyrządzona przez powódź jest olbrzymia.

Żydowska gmina wyznaniowa w Krakowie w świetle preliminarza budżetowego na rok 1920.

Przed nami leży preliminarz budżetowy żydowskiej gminy wyznaniowej w Krakowie na rok 1920. Sumaryczne zestawienie tego preliminarza przedstawia się następująco:

		Wydatki:	Dochody:
I.	Rabinat	K 48.200	
II.	Biuro	„ 43.622·50	
III.	Rzeźnia	„ 53.850·24	K 145.500
IV.	Szpital	„ 80.033·75	„ 16.228
V.	Cmentarz	„ 70.941·25	„ 201.600
VI.	Oświata	„ 11.200·—	
VII.	Dobroczynność	„ 113.790·—	„ 5.000
VIII.	Podatek wyzn.	„ 1.500·—	„ 140.000
IX.	Zasiłki dla wdów itd.	„ 6.600·—	
X.	Budynki	„ 32.150·—	„ 4.420
XI.	Zarząd kapitałami	„ 990·—	„ 3.456
XII.	Wydatki różne	„ 65.150·—	
		528.043·74	„ 516.204

Niedobór na rok 1920; K 11.839·74

Preliminarz obejmuje 196 pozycyi szczegółowych i dlatego trudno w ramach artykułu przytoczyć je wszystkie, choć one dopiero zdołałyby oświetlić należycie stan największej gminy żydowskiej zachodniej Małopolski, sposób jej gospodarki, nędzę naszego samorządu i osławiony, dotychczasowy system kahalny.

Już jednak z podanego zestawienia ogólnego wynika, że stan i gospodarka naszej gminy żydowskiej jest cynicznem urągowiskiem wobec tych wielkich zadań renesansu, jakie w tej chwili czekają nasze społeczeństwo Rumieniec wstydu oblać powinien każdego Żyda, każdą Żydówkę przy rozpatrzeniu suchych cyfr tego preliminarza.

Na oświatę Zarząd Gminy wyznaczył na rok 1920... 11.200 K!!, w mieście, które liczy blisko 45.000 dusz żydowskich Społeczeństwo, które chlubi się mianem „narodu księgi", przeznacza dzięki gospodarce swych wybrańców aż 24 hal. rocznie przeciętnie na jedną duszę żydowską.

Warto podać szczegółowe pozycye tego działu:

1) Na prenumeratę gazet, książek (dla kogo?) i... na cele publiczne i judaistyczne K 500·—
2) Na utrzymanie czytelni i bibl. „Ezra" K 1200·—
3) Na subwencyonowanie stow. oświatowych K 4000·—
4) Stow. post. izr. na cele oświaty K 1200·—
5) Dla „Hamicpeh" za ogłoszenie sprawozdań z posiedzeń gmin 600·—
6) Dla Jeszyby w Talmud Torze K 800·—
7) Dodatek osob. dla naucz. rel. w szk. śred. K 100·—
8) Zapomoga drożyznana dla 8 naucz. relig. mojż. K 2800·—

Oto nasza oświata! Przy bliższem rozpatrzeniu widzimy, że, ściśle biorąc, pozycye 5, 7, 8 nie powinny znaleźć się w tym dziale, że zatem odpada 3500 K, czyli że na oświatę, przy życzliwej interpretacyi mętnej pozycyi ad 1) pozostaje tylko 7700 K rocznie, czyli na głowę ludności żydowskiej aż 17 h.!!

Za to na utrzymanie cmentarza i jego urzędników przeznacza preliminarz 70.942 K czyli 9 razy tyle co na oświatę. Biedny narodzie żydowski! Twoi reprezentanci grzebią cię z 9 razy większym zapałem niż starają się o odrodzenie Twej tysiącoletniej kultury, o jasność twych serc i mózgów, o uświadomienie i wiedzę twych dzieci!

Nic tak druzgocąco nie ilustruje marazmu naszej gminy żydowskiej, nic tak jaskrawo nie oświetla tego próchna, które zwie się „izraelicka gminą wyznaniową" niż zestawienie tych dwu cyfr: 7700 K na oświatę, 70,942 K na cmentarz!

Ale też za to cmentarz odwdzięcza się naszym najserdeczniejszym wybrańcom, którzy tak skwapliwie kładą nam ciężkie kamienie grobowe na naszem życiu kulturalnem. Z pośród wszystkich pozycyi dochodów cmentarz dostarcza sumy największej, bo 201.600 K, o 60.000 K więcej niż cały podatek wyznaniowy. Te dwe pozycye rzucają światło już nie tylko na gospodarkę Zarządu, i poniewierane przez niego poczucie odpowiedzialności wobec Żydostwa, lecz także na podstawę prawną, na której gmina nasza się opiera. 140.000 K podatku rocznego to oznacza przeszło 3 K obciążenia rocznego na głowę ludności żydowskiej Nie wiemy, jaki procent podatków preliminarz odlicza na zaległości, ale to jest pewne, że płacenie podatku „wyznaniowego" odbywa się niesłychanie opornie. Gdyby prawo wyborcze do gminy żydowskiej objęło całą dorosłą ludność żydowską, zainteresowanie dla jej spraw, losu i bytu wzmogłoby się niesłychanie. A wtedy należycie i sprawiedliwie przeprowadzony progresywny podatek zapewniłby gminie główne źródło dochodów, które umożliwiłoby jej zaspokojenie choć w części jej zadań narodowych i wyznaniowych. Sprawa ta sięga do samych trzewiow obecnego zbutwiałego organizmu naszych gmin. Konserwatyzm, reakcyjność dotychczasowych gospodarzy kahalnych ponosi winę za stan obecny. Zamurowali się ci panowie w murach kahalnych i „rządzą" społeczeństwem żydowskiem. Przez całe dziesiątki lat z niesłychanym obskurantyzmem dusili każdą próbę demokratyzacyi gminy żydowskiej, sami pełzali tylnemi drzwiami do rozmaitych starostów i namiestników, by ubić w zarodku wszelką próbę oparcia gmin o szerokie masy ludowe, a później — tak czynią i po dziś dzień — cynicznie zasłaniali się oporem władz. I doczekaliśmy się dzięki naszym „wysłannikom" takiego poczucia obowiązku społecznego u mas żydowskich, że podatki normalne na potrzeby gminy są o 60.000 K mniejsze niż dochody z cmentarza, a równe dochodom z rzeźni. Nauczono nas dla zmarłych więcej płacić, niż dla żywego społeczeństwa. Wszędzie, na każdym kroku widać w gospodarce naszej gminy ukochanie śmierci naszego społeczeństwa, tendencyę do jego zagłady. Dla „chewrah Kediszah", bractwa pogrzebowego, przeznacza preliminarz 600 K, a dla dzieci oddanych w opiekę przez magistrat,. 100 K, dla rygorozantów,. 200 K. To znowu symbol! Dla naszej młodzieży akademickiej, borykającej się obecnie wśród niesłychanych przeciwieństw o lepszą przyszłość, gmina nasza przeznacza dar królewski 200 K na rok, za to dla „chewrah kediszah", potrzebnej bezsprzecznie, 3 razy tyle. A pozycya ta znajduje się w dziale dobroczynności! Jakby dla ironii! Ach ta dobroczynność. Filantropia — to może jeszcze ładniej brzmi.

Daremnie szukamy w całym preliminarzu jakiejś pozycyi pracy społecznej. Prócz szpitala — obecnie zresztą przez wojskowość zarekwirowanego — niema ani jednej. Bo też po co? Wszak tak wybornie, tak różowo płynie życie naszym braciom przy ulicy Szerokiej i Kupa! Wszystkie społeczeństwa troszczą się o przewarstwowienie celowe swoich członków, wszystkie tworzą instytucye zgodne z duchem czasu, nasz kahał śmieje się z tego. A przecież nasi bracia amerykańscy nie zawsze dawać będą pieniądze! — Z braku miejsca nie mogę zająć się szczegółowo nadzwyczaj interesującym działem „dobroczynność", ale jedno muszę podkreślić: przejście z systemu dobroczynności do systemu twórczej opieki społecznej jest żądaniem, które musi być urzeczywistnione przez odrodzoną gminę żydowską. Dobroczynność jest rzeczą chwalebną, przy obecnym stanie pauperyzacyi naszego społeczeństwa konieczną, ale ona jest beczką Danaid, bęckką bez dna!

Tylko jeszcze nad jedną smutną kartą preliminarza chciałbym się zatrzymać: są to płace urzędników i urzędniczek. Sekretarz i kasyer po kilkunastu, blisko 20 latach służby pobierają, pierwszy 442 K, drugi 392 K miesięcznie (prawdopodobnie już z dodatkami), mundantki po 250 K a służba po 240 i 150 K miesięcznie. Cyfry te mówią za siebie! Nie można płac tych na dzisiejsze czasy nazwać nawet głodowemi. Od 5 lat sprawa podwyżki płac urzędników nie posunęła się ani w krok naprzód. Prośby i żale urzędników grzęzną w komisyach, panowie radni, wśród których nie brak sytych i tucznych, mają odwagę od urzędników, obarczonych rodzinami, i od urzędniczek, żądać sumiennego spełniania obowiązków. Czy panowie radni wiedzą o tem, że za 442 K można teraz dostać jedną... kamizelkę, a za 392 K jeden — trzewik? Pytamy publicznie, kiedy zamyślają temu skandalicznemu stanowi płac urzędniczych, kres położyć?

Oto jak przedstawia się nasza gmina żydowska w świetle jej własnego preliminarza budżetowego. Wieje zeń duch reakcyi jej reprezentantów, bije zeń woń rozkładu społecznego. Fundamenty społeczne 3 piętrowego gmachu przy ul. Krakowskiej 42 są zmurszałe, przegniłe. Społeczeństwo żydowskie, jego młodsza generacya tęskni za nowym, godnym bytem narodowym. Wśród niesłychanych przeciwieństw walczy ono o nowe podstawy, o nową treść istnienia. Na łamach tego pisma niejednokrotnie wskazywaliśmy, jak sobie wyobrażamy z jednej strony zadania ludowej, demokratycznej Gminy żydowskiej wobec społeczeństwa żyd., z drugiej jak sobie wyobrażamy obowiązki społeczeństwa naszego wobec Gminy samej. Dziś podajemy stan tej Gminy pod krytykę i ocenę publiczną po to, by społeczeństwo nasze, przez dotychczasowy kahał wychowane w obojętności, apatyi, co gorsza w hasłach wrogich wobec własnej przyszłości, nie stało się współwinnem w utrzymaniu dotychczasowego systemu kahalnego. Od krytyki prowadzi droga do uświadomienia, od uświadomienia do pracy twórczej dla budowy nowej, narodowej gminy żydowskiej.

Musimy podjąć walkę o demokratyczną ordynacyę wyborczą, o rozszerzenie podstaw prawnych i zakresu działania gmin żydowskich w myśl żądań narodowych. Musimy przyspieszyć zmierzch obecnego systemu wrogiego ludowi, otwarcie lub skrycie asymilatorskiego, musimy czujnie baczyć, by straceni półbożkowie, którzy, jak słychać, mieliby ochotę wrócić do rządu, stracili ochotę do kpin z ludu żydowskiego.

Sigma.

Kryzys Europy.

Dobiegający końca rok 1919, pierwszy rok powojenny, nie przyniósł ludom Europy oczekiwanego z tęsknotą pokoju. Nie można winić polityków ententy, że traktaty dotąd nie weszły w życie. Ludy jeszcze nie są dojrzałe do pokoju i dają się opanowywać przez elementa szowinistyczno-ekspanzywne. Czy nadchodzący rok 1920 przyniesie unormowanie stosunków, nikt dziś przewidzieć nie potrafi. Tymczasem powstają coraz nowe trudności dla nowopowstałych państw Europy środkowej, Także Bałkan, Turcya i Mała Azya oczekują swej pacyfikacyi, nie mówiąc już o Rosyi, o której eksploatacyę kuszą się Anglia, Ameryka jakoteż i Niemcy.

Także położenie finansowe i gospodarcze państw zwycięskich nie jest różowe. Kłopoty finansowe tych państw wyrażają się w dysagio walutowem które w bogatej Anglii, władczyni kolonii, wynosi 25 proc. w stosunku do dolara. Francya ma 50 proc, dysagia w stosunku do franka szwajcarskiego, a Włochy 59 proc.

Kredyt amerykański mimo wszystko jednak nie ochronił państw Europy od coraz bardziej rosnącej drożyzny. Masy robotnicze żądają coraz większej płacy a fabrykaty drożeją, tak że w Anglii konserwatywni przemysłowcy żądają uchwalenia ustawy o ochronie rodzinnej produkcyi przed importem pracy zagranicznej t. zw. anti-dumpingbill. Ustawa ta ma automatycznie podwyższyć cła na przywożone artykuły przemysłowe do tej ceny, jakiej żądają przemysłowcy angielscy za krajowe fabrykaty. To cło ochronne podoba się także i przemysłowcom amerykańskim, którzy dążą do takiejsamej ustawy pod hasłem ochrony rodzinnej pracy. Liberalni politycy wiedzą jednak dobrze, że to patryotyczne hasło ukrywa pod sobą reakcyę, gdyż przemysłowcy gotowi są napchać sobie kieszenie, wykluczając obcą konkurencyę i dyktując swym rodakom dowolnie wygórowane ceny,

W Anglii panuje brak węgla, mięsa i cukru, artykuły te są rejonowane i przyznawane w małych dawkach, W temsamem położeniu są Francya i Włochy i gdyby nie wielkie zwycięstwo, Włochy już dawno byłyby terenem gwałtownej walki socyalnej, gdyż podstawy ekonomiczne, już przed wojną słabe, zniszczyła wojna, wywołując zadłużenie i zubożenie kraju.

W gospodarczo najkorzystniejszem położeniu znajduje się Ameryka, i jakkolwiek i na nią kryzys europejski wywiera silny wpływ, i dlatego czyni się tam wielkie wysiłki dla poprawy położenia Europy, chcąc wyratować ulokowane na kontynencie kapitały. Wywóz do Europy staje się jednak z powodu wysokiego kursu dolara niemożliwym. Także i w Stanach Zjednoczonych panuje na niektóre

Bałwochwalstwo językowe.

Ogół ludzi żyje w bałwochwalczej adoracyi dla języków o starej literaturze, okrytych patyną wielkiej przeszłości, noszących sygnaturę dawnego uznania, i tylko te języki uważa za jedynie godny środek ekspresyi dla wyższej umysłowości i subtelnej estetycznej wrażliwości. Czem dla bezwładu pięknoduchów i intelektualistów — języki młode, pachnące świeżą żywicą ziemi, igrające polichromią nieakademickiej naturalności, ale pozbawione muzealnej romantyki, wybijające się z jakichkolwiek przyczyn dopiero później, po podziale ziemi przez parnasowców, na wierzch i pukające do wrót areopagu inteligencyi po uznanie? Gwarą pospólstwa, szwargotem jakiegoś tam vulgus profanum, zasługującego na pogardę

Ileż borykania wymagało, aż język, w którym Horacy swoje ody wydzwonił, Owidyusz czary uroczych mitów pieścił, Juwenal smagał iskrzącym ogniem satyr — osiągnął równouprawnienie, isopolitię literacką w oczach inteligentów antycznych. Wara młokosowi z nad Tybru od wciskania się do lazurowych wyżyn, opromienionych słonecznymi strugami apollińskiego bractwa, gdzie tronuje greka! Jeszcze Cyceron a nawet Kwintylian, mistrze oracyi rzymskiej, uważali łacinę za coś daleko mniej ładnego i światowego od języka Homerów, Hezyodów i Herodotów. Za Hadryana w Rzymie posługiwali się greką, jako jedynie godnem narzędziem językowem, domorośli autorzy nadtybrzańscy. Językiem oficyalnym kościoła chrześcijańskiego we wiecznem mieście, była do trzeciego wieku greka. W języku Hellenów pisano nagrobki pierwszych biskupów stolicy św. Piotra. O istnieniu literatury rzymskiej, w całej literaturze greckiej, aż gdzieś do upadku imperyum zachodniego, niema nigdzie wzmianki Starożytni Żydzi, którzy, o ile się stykali bliżej z literaturą europejską, napotykali na grecką, piszą o Rzymianach: „mały i pogardliwy jesteś wśród ludów, nie posiadasz ani języka ani pisma".

Wieki średnie wyniosły język rzymski na piedestał. Śnieść czasu działała emancypująco. Rzym w odległości wieków, stanął dla potomnych w jednym rzędzie ze starszą siostrą po wschodniej stronie basenu śródziemnomorskiego, z tak dumną ongiś Helladą. Rolę kopciuszka objęły teraz młodsze języki Europy. Bałwochwalstwo wiekowości przesunęło pozycye. Czem dawniej Hellenów mowa, obecnie łacina, czem dawniej łacina, przedmiotem lekceważenia, tem obecnie a to w jeszcze większym stopniu, języki ludów, rozpoczynających dopiero swój byt dziejowy. Dla narodów średniowiecza i jeszcze później, łacina to zwierciadło doskonałości językowej, wizerunek idealnego, w spiżu lanego, wykwintnie ścisłego wykończenia mowy ludzkiej, łacina to jedynie możliwy język literacki dla prawdziwej inteligencyi. Dante, ów magnus parens literatury włoskiej, przeprowadza zasadniczą linię demarkacyjną pomiędzy łaciną a własnym ojczystym językiem półwyspu apenińskiego. Łacina, to „gramatyczny" język literacki, a włoski to lingua vulgaris bez reguł i zasad, którego można się tylko od mamki nauczyć. Jeszcze autorzy piśmiennictwa renesansowego we Włoszech, wybitny udział brali w produkcyi literackiej łacińskiej. Również, gdy Francya w 16. wieku przeżyła ramię do wydźwignięcia swego języka do rangi literackiej, najlepsi jej synowie z grupy Plejady, także taki Ronsard, uważali za potrzebne bardziej upodabniać język francuski zapomocą sztucznych nowych form do owego łacińskiego prawzoru i w ten sposób francuszczyźnie wyrobić indygenat literacki.

A nie tylko u Romanów tak się rzecz miała, gdzie można było języki romańskie uważać za zeszpeconą łacinę, ale i w niemczyźnie długo również długo, o wiek dłużej, trwał taki stan rzeczy. Daremnie gramatycy niemieccy jak Oelinger (Instit. verae germ. linguae, Argentorati 1567) podkreślali, że język niemiecki, to twór lingwistyczny pierwotny, per se ipsam constans, zasługujący na tę samą rangę co łacina, greka lub język arabski w przeciwieństwie do pochodnych języków noworomańskich, — świat intelektualistyczny odnosił się do niemczyzny, jako do młodego języka barbarzyńskiej ongiś północy z lekceważeniem. Jeszcze w połowie ośmnastego wieku „Młody uczony" Lessinga wogóle języka niemieckiego nie zalicza do języków godnych tej nazwy. Fryderyk Wielki uważał za poniżające posługiwać się niemczyzną w literaturze i publikował swe pisma wyłącznie po francusku. Emigranci francuscy, którzy podczas Wielkiej Rewolucyi przenieśli swe lary i penaty na tamtą stronę Renu, postponowali, jak nam donosi współczesny magister Laukhard w swoich ciekawych pamiętnikach, w niesłychany sposób język niemiecki, nazywając tę mowę, w której już tworzyli wówczas Goethe i Schiller, językiem koni, świń (langue de chewal, cochons). Pierwszy odczyt na uniwersytecie w języku niemieckim miał miejsce dopiero w r. 1688.

Inaczej też nie było przez szereg wieków z językiem dumnych Anglosasów, noszących obecnie na całym świecie swoją ojczyznę w kuferku, który w swej splendid isolation stworzyli sobie hasło bezprzykładnego nacyonalizmu (right or wrong the is my country). Od 11. do 14. i 15. wieku językiem literatury, inteligencyi, parlamentu w Anglii była wyłącznie francuszczyzna. Dopiero z końcem 15. wieku stracił język Romanów z tamtej strony kanału swoje dominujące oficyalne sta-

artykuły wielkie zapotrzebowanie, tak, że zaniedbują one nawet z tak wielkim trudem podczas wojny nabyte rynki zbytu w Ameryce południowej, innych zaś artyłułów z powodu wysokiego kursu dolara eksporować nie można. Dla przykładu warto podać, że ofrankowanie zwykłego listu 5-centymową marką wynosi u nas 5 marek!

Państwa środkowej Europy znajdują się w jeszcze gorszem położeniu. Węgry i niem. Austrya znajdują się w stanie agonii. Pieniądz ich jest tak małowartościowy, że słabość tę wyzyskuje łatwo zagranica i wykupuje wszystko za swój pieniądz.

Czechosłowacya zagarnęła pod swe panowanie Słowaków i Rusinów karpackich, wcześniej czy później okaże się jednak, że Czesi są szowinistami, którzy nie potrafią żyć w zgodzie i współpracy z ościennymi ludami.

Nad sytuacyą gospodarczą Polski, którą rządzi chłopsko-endecka reakcya, zastanawialiśmy się już wielokrotnie. Sytuacya ta, jak wszyscy wiemy, także nie jest pomyślna.

Niemcom podyktowano warunki pokojowe, które wyrażają się w następujących ciężarach: 200 miliardów w złocie, prócz własnych 200 miliardów długów wojennych i kosztów odbudowy zniszczonych wojną krajów ententy. Prócz odstąpionych terytoryów, które produkowały ⅓ zboża i ziemniaków, wczesna zima i brak polskiego robotnika spowodowały w Niemczech zmniejszenie zbiorów ziemniaków o 20 proc., buraków cukrowych o 60 proc., buraków pastewnych o 50 proc. Produkcya węgla w Niemczech spadła z 508 milionów ton w roku 1913 na 100 mil. ton w r. 1918r Niemcy tracą ⅙ swych linii kolejowych prócz 5000 lokomotyw i 150,000 wagonów, które już oddały entencie. Ludność Niemiec, która w roku 1910 wynosiła 64.925.993, zmniejszyła się obecnie wskutek oddania zagarniętych terytoryów o 9.250.000, a wskutek strat wojennych o dalszych 5.750.000 i wynosić będzie 49.925.993 dusz. Kurs marki niemieckiej w Zurychu, który w grudniu 1918 r. wynosił jeszcze 60 centimów, a w maju br. 39 centimów, wynosi obecnie 11¼. To ponure położenie gospodarcze Niemiec potęguje jeszcze odłączenie Alzacyi i Zagłębia Saary z przeciętnie 50 proc. produkcyi żelaza i Górnego Śląska z 23 proc produkcyi węgla, cynku, ołowiu, żelaza, wielkiego przemysłu ceramicznego i t. d.

To ogólne zubożenie Europy, tylko pobieżnie skreślone, potrwa jeszcze czas długi Nowopowstałe państwa są skazane na współżycie, a tymczasem dotąd nie widzi się nawet chęci wzajemnego zbliżenia się. Militaryzm, panoszący się w całej Europie, pochłania lwią część dochodów nowych państw; długi zagraniczne prawie wyłącznie są zaciągnięte na potrzeby wojska. Nie tak wyobrażano sobie pokój

Dopóki ludy nie wrócą do pracy twórczej, dopóki kominy fabryczne nie zadymią, ludzie nie poczną się imać pracy, dopóty ludność dławić będzie widmo głodu, a Europa nie pozbędzie się kryzysu. Im prędzej wyzbędą się kraje psychozy wojennej, tem prędzej wrócą do normalnego stanu ekonomicznego,

W tej sytuacyi nie pomoże też pożyczka amerykańska, która chwilowo tylko może zaradzić katastrofie, wiszącej nad Europą. Tylko własna, wytężona praca, do której dopuści się wszystkich bez jakiejkolwiek różnicy, zażegnać może kryzys europejski. *R. P.*

Pogadanka literacka.

Jak Knut Hamsun obchodził 60-lecie swoich urodzin?

Niedawno obchodzono w Skandynawii uroczyście 60-lecie urodzin największego poety norweskiego: Knuta Hamsuna.

Hamsun liczy lat 60! Któż by temu uwierzył? Nikt nie uważa go za „starego", nikt nie śmiałby go nazwać starcem...

Cała Skandynawia radowała się dniem urodzin Hamsuna, a radowała się zwłaszcza Norwegia. Tylko jeden nie uczestniczył w owej radości -- sam Hamsun.

Od długich miesięcy czyniono gorączkowe przygotowania w kołach literackich w Skandynawii, by uczcić uroczyście dzień urodzin najbardziej ulubionego poety, lecz mimo to minął uroczysty dzień spokojnie i skromnie, i przeszedł, nie zostawiając po sobie najmniejszego wrażenia.

Tak, prasa, dzienniki, których Hamsun tak bardzo się obawia, obchodziły uroczyście ów dzień, ale najmniej wiedział o tem jubilat, który w przeddzień obchodu urządził wszystkim niemały kawał: - zabrał manaty i ukrył się w małej mieścinie, - jak to przystało na Hamsuna. --- -- -- ---

W kilka dni po uroczystości pojawiła się w prasie skandynawskiej krótka notatka żony Hamsuna, w której dziękowała tysiącznym przyjaciołom i wielbicielom za przysłane Hamsunowi kwiaty, telegramy, listy i rozmaite dary. Dziękowała w imieniu męża, gdyż leży on obłożnie chory..,

Notatka ta wywołała głęboki smutek we wszystkich kołach literackich w Skandynawii. A w oczach wielbicieli Hamsuna widziano łzy szczerego bólu, gdy mówili o jego „stanie krytycznym"... Tylko liczone jednostki, które znają się już na figlach bohatera jego „Misteryi" (Nagla), i jedynie oni, uwijali się spokojnie i z uśmiechem na ustach.

Dopiero teraz poznano prawdę, co się stało z Hamsunem w dniu jego urodzin:

Jak wspomniano już, Hamsun znikł na kilka dni przed uroczystością z domu. W miasteczku Lilesand zamieszkał w hotelu, w tym samym pokoju, gdzie przed 29 laty pisał swe mistrzowskie dzieło „Głód" — i zameldował się tam jako podróżny „Edward Nielsen",.. Lecz obawiając się, by go i tam nie odnaleziono, zapowiedział służbie w hotelu, aby nikogo nie dopuszczono doń i że nikt nie powinien wiedzieć, że zamieszkał w hotelu.

I naprawdę szukano go tam: Dwaj żurnaliści, korespondenci „Berliner Tageblatt" i „Times", wytropili ślad, puścili się w drogę do Lilesand i stwierdzili, że Hamsun zamieszkał w hotelu „Norge". Późno w nocy, gdy Hamsun po całodziennej, żmudnej pracy używał przechadzki poza miastem, przychwycili go tam obaj korespondenci. Lecz nie udał się im wywiad, gdyż zaledwie Hamsun zauważył, że jest ścigany, znikł z hotelu.

A ta „umiłowana" przez Hamsuna prasa pieniła się... Jakżeż? Człowiek, który posiada królewski dom, człowiek, który nabył niedawno olbrzymie dobro za 225,000 koron (znawcy twierdzą, że posiadłość warta tylko połowę, lecz Hamsun uparł się, że właśnie to dobro chce zakupić), ten człowiek, zamyka się w dniu swych urodzin gdzieś w prowincyonalnym hotelu na długie tygodnie?!

Lecz takim właśnie człowiekiem jest już Hamsun. --- --- ---

Ubiegłej zimy przyjął Hamsun u siebie pewnego dziennikarza duńskiego i wdał się z nim w rozmowę, ale pod warunkiem, że o nim wzmianki nawet nie uczyni w swoim dzienniku...

Oczywiście dziennikarz słowa nie dotrzymał i wywiad opublikował. Rozgniewany Hamsun oświadczył: Bardzo dobrze, kolego, dał mi Pan nauczkę na przyszłość, przyda mi się to... -- Obecnie zemścił się na dziennikarzach i spłatał prasie figla..,

We wspomnianym wywiadzie uskarżał się Hamsun: „Nie pozwalają mi żyć.. Dręczą mię ze wszystkich stron,.. Piszę kilka słów na wizytówce; nazajutrz, zaglądam do dziennika i znajduję kopię wizytówki z obu stron a dziennik przysyła mi wynagrodzenie --- 500 koron.

Nie potrzebuję pieniędzy... — skarżył się Hamsun -- mam dość tego, co muszę mieć, pragnę tylko, by mię zostawiono w spokoju...

Hamsun nie dopuścił do obchodzenia 60-lecia urodzin, zapewne obawiał się, by świat nie przypominał sobie jego starości: pisze bowiem, jak najmłodszy z młodych. Jego ostatnią powieść dwutomową „Zboże pól", która ukazała się przed rokiem, uznano powszechnie za jeden z najsilniejszych jego utworów.

Zajmują Hamsuna obecnie doniosłe i głębokie problemy: kwestye agrarne, socyalne i społeczne, które w szacie beletrystycznej usiłuje rozwiązać, a jak miłym jest jego język, jak charakterystycznym styl... Kroczy drogą swego ulubieńca i ulubieńca swej ojczyzny: Björnsterne-Björnsona

Małe dzieciaki -- oto ulubiony temat jego ostatnich lat. Długie godziny poświęca swym dzieciom, bawiąc się z niemi w kota i mysz, konia i wóz i t. p. „A ci, którzy nie mają dzieci, niechaj wyjdą na ulice. Tam znajdą podostatkiem dzieci, które można rozradować, gdy się je weźmie do swego pokoju, a sobie samemu zgotuje się największą radość w życiu!"

Niezmordowanie pracuje Knut Hamsun, 60-letni młody Hamsun, w dzień i noc, podobnie jak za dawnych czasów w Paryżu, gdzie się nie prędzej udawał na spoczynek, aż słońcu nie powiedział „Dzień dobry", Pisze i czyta wiele, a nakładca jego w Danii oczekuje nowego wielkiego dzieła, - nowego słowa, któreby nowe wywołało wrażenie.

To tak. Pisać i wywoływać wrażenie, to go nie wyprowadza z równowagi, lecz obchodzić urodziny, przyjmować deputacye, otrzymywać gratulacye, kwiaty, telegramy — to ponad jego siły, przed tem ucieka, jak przed ogniem...

Takim już jest człowiekiem misteryjny Nagel, którego świat zna pod imieniem Knuta Hamsuna.

(Żyd. „Il Welt)

NADESŁANE

Za rubrykę tę redakcya nie odpowiada.

Selma Elsner **Herman Elsner**
zaślubieni
2890 Kraków, w grudniu.

Sabina Gabel Kraków **Maurycy Pels** Lwów
2891 zaręczeni w grudniu 1919

Sara Kolber **Schyja Braunfeld**
Gorlice
1435 zaręczeni w grudniu 1919

Salomea Goldflussówna Kraków **Leopold Goldslaub** Wiedeń
2895 zaręczeni w grudniu 1919

Józef Wiederspiel Rozwadów **Regina Wallachówna** Rzeszów
1443 zaręczeni w grudniu

P. **Bernardowi Kellmanowi** i P. **Annie Schein** gratulują serdecznie do ich zaślubin
2899 Dr. Z. Ellenbergowie

Rodzina Rosenbaum z Rozwadowa gratuluje przyjacielowi **Józefowi Wiederspielowi** z okazyi jego zaręczyn z p. **Reginą Wallachówną** z Rzeszowa. 1445

Z okazyi zaręczyn naszego brata **Józefa** z p. **Reginą Wallachówną** serd. gratulują
1444 Siostry Wiederspielówne

Z okazyi zaręczyn p. **Sali Post** z Jarosławia z p. **Natanem Fruchtmanem** z Sądowej Wiszni życzy szczęśliwej przyszłości
2894 Maks Herman z narzeczoną

Z okazyi zaręczyn mojego wuja p. **Herscha Müllera** z Bukowska z p. **Leą Lündenbluthówną** z Łańcuta życzy szczęśliwej przyszłości 1437 Osias Horowitz

Kapitalizm, komunizm i socyalizm naukowy.

Prof. Oppenheimer o rozwiązaniu kwestyi społecznej.

Znany ekonomista prof. Franciszek Oppenheimer członek organizacyi syonistycznej wydał nowe dzieło p. t. „Kapitalizm, komunizm i socyalizm naukowy. — Rozwiązanie problemu socyalnego". Dzieło to wywołało ogromne zainteresowanie. Myśl zasadnicza zawiera się w następujących zdaniach: „Nigdy nie zaistniała wolna konkurencya. Wolna konkurencya bowiem — oto ogólne stwierdzenie wiedzy — istnieje tylko tam, gdzie niema wogóle monopolu, gdyż wszelki monopol polega na tem, że ogranicza się konkurencyę (albo; się ją „znosi"; to jest już najwyższy stopień ograniczenia), Lecz nasz ustrój gospodarczy' „kapitalizm", wyrósł właśnie na potężnym monopolu, na monopolu ziemi, wytworzonym w czasach przedhistorycznych przez „siły pozaekonomiczne". Z tego powodu ziemia, ów niezbędny środek wszelkiego bytu, a przedewszystkiem wszelkiej samodzielności, przeszła we własność mniejszości, podczas gdy większość wykluczono z posiadania owego niezbędnego środka. W ten sposób. a nie w myśl niewytrzymujących krytyki konstrukcyi elementarza o „pierwotnej akumulacyi", od której uzależnili się liberali i socyaliści w swej pracy myślowej po dzień dzisiejszy, powstały w zamierzchłych czasach przedhistorycznych klasy społeczne; i nie znikną one. dopóki istnieć będzie monopol gruntowy. Dopóty bowiem istnieć będzie również „stosunek monopolowy" między klasą wyższą a niższą; a gdzie on istnieje, tam przy każdej wymianie monopolista zbiera zysk z monopolu, który mu odstąpić winien kontrahent (Marks, Kapitał III. 1, Str, 156.) Oto wyłączne źródło „nadwartości społecznej", zysku z kapitału, zysku przedsiębiorcy, o ile stanowi dochód bez pracy, a nie sprawiedliwe wynagrodzenie wysoko ukwalifikowanej pracy jako kierownika i pioniera przedsiębiorstwa. Gdyby ten stosunek klasowo-monopolowy nie istniał, wówczas konkurencya umożliwiłaby racyonalne zrównanie wszystkich dochodów; i nie znaczy to: mechaniczne zrównanie, które zrodziło się w fantazyi cierpiących delirium głodu szerokich mas i uwiedzonych fałszywym fanatyzmem sprawiedliwości uczciwych przywódców, lecz ekwiwalencya świadczenia i wzajemności. Społecznie więcej wartościowe

nowisko w Anglii, i parlament zaczął obradować we własnym języku tybulców. Nimb języka zdobywców normańskich był w tej mierze olśniewający dla Anglików, ranga języka, w którym trouverzy intonowali swe słowicza madrygały, w którym rozbrzmiewały chansons de geste, suggerował rybaków brytańskich w tej mierze, że przez kilka wieków nie ważyli się na posługiwanie się własnym, rodzimym językiem, we wyższych sferach własnej ojczyzny.

Ośmnasty wiek zadał cios ostateczny słabnącemu od okresu humanizmu patronatowi językowemu łaciny. Języki wielkich narodów europejskich wyemancypowały się, osiągnęły równorzędność i one już posiadały nakazującą respekt bałwochwalczy siwiznę. Dzięki suggestyi wieków wrzynały się w konserwatywny umysł ludzki.

Teraz nowa przemiana ról. W obszarze wpływów politycznych każdego wielkiego narodu, ów język nacyi dominującej chce wobec języków mniejszości grać tę samą rolę, co łacina dawniej wobec wszystkich języków zachodniej i środkowej Europy, rolę jedynie kulturalnego narzędzia literackiego. Języki małych narodów opierają się temu, chcą naśladować przykład wielkich narodów, budzą się w 19 wieku, przecierają oczy ze snu zgnębienia, ucisku, pogardy — język czeski, węgierski, słoweński, i wypierają górujący w ich terytoryum język niemiecki; łamie wieko grobowe język ukraiński, kataloński, flamandzki i stają się rugować polsko-rosyjski, hiszpański, francuski. Ostatnie dwa dziesięciolecia 19. wieku są też chwilą ocknięcia się języka żydowskiego.

W 19 wieku, w tem stuleciu postępu, oświaty, braterstwa i demokracyi, najlepszym argumentem to pięść, to siła, to prawo, opierające się na ostrzu miecza. Tam ustaje bałwochwalstwo, cześć dla dominujących wielkonarodowych języków literackich, gdzie za budzącym się językiem stoją mężne, jednolite, zbrojne masy ludu. Z języków postponowanych małych narodów, najsilniej i najradykalniej te się wyzwoliły, którym towarzyszyło mocne ramię polityczne. Język węgierski, który jeszcze w trzecim dziesiątku 19. wieku Szechenyi oznaczał jako martwy, kipi od czasów Kossutha pełnem życiem. Język czeski, jeszcze przed dwiema generacyami pogardzany, język służących, krawców i chłopów dalekich od miast, zabrał się ostatnio nawet do ekspanzyi. Język kataloński, który wspomagany jest przez ruch regionalistyczny, ma jako taki powodzenie. Obóz Ukraińców, gdzie część moskalofilska ciąży do Rosyi i tylko język wielkorosyjski uznaje — słaby. Słoweńcy, którzy politycznej samodzielności na rzecz Kroato-Serbów się zrzekli, i z odrębnością literacko-językową długo się nie ostaną. Flamandczycy, którzy tylko w drobnej części lgną do aktywizmu i są za oddzielnością polityczną, krucho się mają, najlepsi Flamandczycy (Maeterlinck, Verhaeren) uważają się za pełnowartościowych, dopiero pisząc językiem nowoczesnej Galii,

My Żydzi wschodnio-europejscy, słabi, nękani, bez własnych, agrarnie utwierdzonych podstaw gospodarczych, my w tym procesie emancypujących się małych narodów z pod jarzma wielkich narodów o relatywnie starej literaturze, najcięższą mamy rolę z potocznym językiem żydowskim --- nie mamy korrelatu w mocnej pięści. Na naszą inteligencyę język polski, niemiecki, rosyjski, wywierają tę samą suggestyę co łacina dla dawniejszej Europy. Język żydowski, roślinka wątła, bez argumentacyi kulomiotowej ciężkich haubic, to gwara, którą nie wypada się posługiwać, to kopciuszek pogardliwy, to żargon plebejuszowski, który kulturalnych salonów Hebrejów nowoczesnych nie śmie kalać i plugawić. Tak deprawuje intelektualizm w parze z brachialnym światopoglądem „der blonden Bestie", jak Nietzsche mówi, umysły naszej inteligencyi.

Mateusz Mieses.

świadczenie przyniosłoby większy dochód i wyższą stopę życiową; lecz nigdy nie powstałyby z tej znikomej nierówności grube różnice majątkowe i dochodowe, tworzące klasy. Podobnie jak konkurencya już dziś zmierza do zrównania zysku w łonie całego społeczeństwa, nierozdartego przez monopol na klasy, rozpocznie się proces racyonalnego zrównania dochodów odpowiednio do świadczenia — a tem samem przywróconą zostanie »harmonia wszystkich interesów«, którą przyrzekał sobie dawny liberalizm Quesnay'a i Adama Smitha po zniesieniu wszelkich monopolów.

Cóż więc nastąpić musi w konsekwencyi tego poznania?

Nie »socyalizacya« wszystkich przedsiębiorstw kapitalistycznych w mieście i na wsi, fabryk, banków kopalni, wielkiej i małej własności rolnej; nie »nacyonalizacya« ziemi i gruntów, ani nawet »wywłaszczenie« wielkiej własności ziemskiej: nic innego jak przyspieszona kolonizacya wewnętrzna na zasadzie [illegible] kup a ziemi [illegible] proletaryuszy [illegible] albo [illegible] rolnych. Wszystko inne nastąpi samo przez się — nastąpi szybko i bez kataklizmów dla gospodarstwa narodowego, które teraz dopiero, zwolnione z więzów je krępujących, wykorzystać będzie mogło dawno zdobyte władztwo nad siłami elementarnemi dla stworzenia bogactwa, o którego rozmiarach nie mamy nawet wyobrażenia.

TELEGRAMY.

O przyjęcie komunikacyi kolejowej w Austryi.

K. Wiedeń. (Telefonem) Sekretarz stanu Paul zaprzeczył wiadomości, jakoby zastanowienie ruchu kolejowego miało trwać po Nowym Roku. Dnia 31 bm. odbędzie się we Wiedniu konferencya przedstawicieli misyi zagranicznych i dyrektorów kolei żelaznych, na której zapadnie definitywna decyzya o dalszym ruchu pociągów.

Demonstracye urzędników państw. w Berlinie.

L. WIEDEŃ. (Telef.). Z Berlina donoszą: Wczoraj odbyły się tu wielkie demonstracye uliczne urzędników państwowych, zwrócone przeciw rządowi. Żądali oni podwyższenia z powodu wzrastającej drożyzny dodatków drożyźnianych o 150 proc., podczas gdy rząd zgadza się jedynie na 50 procentową podwyżkę. Demonstracye minęły bez zakłócenia porządku.

Socyaliści węgierscy przeciw polityce zamachów.

BUDAPESZT, PAT. Węg. Biuro kor. Dzienniki donoszą, że zarząd partyi socyalistycznej uchwalił na wczorajszem posiedzeniu deklaracyę, w której potępia wszelką politykę zamachów jako sprzeczne z programem, intencyami i tradycyami partyi. Węgry mogą być uratowane tylko przez pracę pokojową, a członkowie partyi chcą będą w tym duchu pracować.

Ogniska dżumy.

WIEDEŃ. PAT. Biuro korespondencyjne donosi z Paryża: Dyrektor instytutu Pasteura, Dujardin-Baumetz, oświadczył współpracownikowi »Matina«, że w wielu portach morza Śródziemnego jak np. Salonikach, Aleksandryi i Konstantynopolu, znajdują się ogniska dżumy. Poczyniono energiczne środki zaradcze.

ZGRZYTY.

Gdzie się pani wybiera na Sylwestra?

„Choć ciast nie brak, chleb jest tani,
W kiszkach głodu gra orkiestra..."
Panno Erno, gdzie się pani
Pragnie wybrać na Sylwestra?

„Wiatr po izbie się rozpiera
I w rozbite szyby dzwoni..."
Idę z mężem do Dotneia
To jest, rzec chcę, do — Polonii.

„Dajcie chleba! Dosyć wojny!
Głośno krzyczy proletaryat..."
Kto w Sylwestra śpi spokojny,
Ten jest, proszę pana, waryat.

Niech w ascezie duma klecha;
Bawić się — nasz obowiązek,
Na Sylwestra robi — Strzecha
Wieczór śmiechu, no i — Związek.

Hej obłędny niech taniec,
Strugą mknie szampańskie wino... —
A tam pada ktoś na szaniec,
Z głodu kędyś ludzie giną...

KOREN.

KRONIKA.

Kraków, 30 grudnia.

Groźba zamknięcia dopływu gazu. Zapasy węgla gazowni wystarczyć mogą tylko na 2 do 3 dni. Z powodu tego stanu rzeczy dyr. gazowni p. Seifert wyjechał w dniu wczorajszym do Cieszyna dla poczynienia zabiegów o dostarczenie węgla na zapotrzebowanie gazowni. O ile by interwencya ta nie odniosła skutku, gazownia będzie zmuszona dnia 1 lub najdalej 2 stycznia wstrzymać dopływ gazu do miasta, co pociągnie za sobą katastrofalne skutki tak dla oświetlenia jakoteż dla zakładów fabrycznych i przemysłowych. Spodziewać się należy, że czynniki miarodajne uczynią wszystko, aby do tego nie dopuścić.

Sprawy miejskie. W ubiegłą sobotę odbyła Komisya administracyjna posiedzenie pod przewodnictwem prezydenta miasta Federowicza.

Na wstępie radca miasta Łneżko złożył sprawozdanie z rewizyi Kas przeprowadzonej na kilku urzędach akcyzowych przez specyalny Komitet do tego wydelegowany. Rewizya wykazała stan drukówwalorowych i pieniędzy w należytym porządku. Rewizye takie mają się odbywać w dalszym ciągu. Następnie naczelnik Administracyi akcyzy dr. Zawadzki, przedłożył cały szereg wniosków zmierzających do uregulowania stosunków podatkowych w dzielnicy Podgórze z chwilą wcielenia tej dzielnicy w obręb linii akcyzowej, co niewątpliwie nastąpi w dniu 1. stycznia 1920.

W końcu załatwiono kilka spraw dotyczących rzeźni miejskiej i awansów urzędników akcyzowych.

Sprzedaż cukru dla dzieci i osób chorych. Magistrat zawiadamia, że firmy: Szarski Jawornicki, Fromowicz (Krakowska 28) i Sikorski (Podgórze) sprzedają począwszy od soboty 27 b. m. cukier biały grysikowy dla dzieci i osób chorych na legitymacye dodatkowe w racyach po 300 gr na osobę, za odłączeniem kuponu grudniowego. Cena za 1 kg wynosi 25 K za 300 gr 7 K 50 h.

Krakowskie Ochotn. Tow. ratunkowe urządza w dniu 1 stycznia zbiórkę publiczną. Nikt nie odmówi hojnego grosza na ten tak ważny i szlachetny cel!

Biuro pośrednictwa lekcyi prosi o sprostowanie adresu podanego we wczorajszej kronice naszego pisma. Biuro mieści się nie przy ul. Grodzkiej lecz przy ul. Stradom 15 ofi. 1 p.

Przedstawienia sylwestrowe w „Bagateli" urządzone staraniem artystów zapowiadają ogromną sumę wrażeń wesołych. Wyborna farsa „Daj mu na przeczyszczenie", aktualna rewieta „Kraków na szczudłach" a wreszcie barwna część koncertowo-humorystyczna złączą się na całość niezwykle zajmującą i serdecznie rozśmieszającą. Atrakcyą będzie bezwątpienia występ p. Wandy Szwarcówny, artystki opery król. w Dreźnie, która w przejeździe przez Kraków przyjęła zaproszenie komitetu. Przedstawienie popołudniowe o g. 4 będzie znowuż miłą rozrywką dla sfer familijnych (ceny popularne). Odpowiednio zestawiony program przyniesie dwa groteskowe fragmenty sceniczne, parę śpiewek i monologów i tańce przepyszne pp. Koszutskich i ich uczenic.

IV-ty wieczór kameralny odbędzie się w piątek dnia 2. stycznia w salach Instytutu muz. W programie obok kwartetu smyczk. Haydna i Mozarta słynny kwintet fortepianowy Schuberta (Forellen) z p. Klarą Czop-Umlaufową przy fortepianie.

Wstęp za zaproszeniami, po które się jeszcze zgłaszać można w kancelaryi Inst. muzycznego ul. św. Anny 2.

Spęd bydła. Na targ w ubiegłym tygodniu spędzono buhaji 138, wołów 103, krów 141, jałowek 154, cieląt 606 nierogacizny 1766 razem 2908 zwierząt. Płacono za 1 ctn. metr. żywej wagi: buhaje od 1400—2300 K, woły 1400—2000 K, krowy 1000—2020 K, jałownik 1300—2000 K, cielęta 1200 do 1700 K, nierogaciznę 2200—3000 K, bitej wagi nierogaciznę 2500 do 3400 K.

Ujęcie sprytnego złodzieja hotelowego. Przed kilku dniami skradziono pani T. w jednym z tut. persyonatów brylantowe kutasy wart. jednej czwartej miliona Koron. W poszukiwaniu za sprawcą tej wielkiej kradzieży aresztowała policya 19 l. Edwarda Danka bez zajęcia, którego siostra chciała u jubilera pozbyć butony za 40 tys. koron. Po mozolnych dochodzeniach znaleziono butony, ukryte w miejscu ustępowem handlu Hawełki w Pałacu Spiskim i oddano je właścicielce. Wyniki rewizyi w mieszkaniu Danka każą przypuszczać, że należał on do szajki, okradającej od dawna hotele i persyonaty. Danko był już kilkakrotnie sądzony za kradzieże, z których kilka popełnił w czasie służby wojskowej w legionach. Zwolniony z aresztu śledczego z powodu braku miejsca dla złodziei początkujących, dopuszczał się coraz nowych kradzieży, nie odsiedziawszy jeszcze kary z poprzednich wyroków. Ostatnio popełnił znaczniejszą kradzież w hotelu „pod Giewontem" w Zakopanem.

Wielkie włamanie i kradzież towarów bławatnych. W nocy z 16 na 17 bm. dokonano zuchwałego włamania do hurtownego handlu towarów bławatnych Szachnego Landaua przy ulicy Stradom 11. Włamywacze dostali się do składu z sąsiedniego domu przez magazyn Liebeskinda, uczyniwszy tam wielki wyłom w murze i skradli 23 dużych zwojów materyi wełnianej, 8 zwoje satyny oraz 10 zwojów oksfordu, łącznej wartości 100 tys. K.

W toku śledztwa za sprawcami włamania organa policyi wykryły w zakładzie pogrzebowym Henryka Cyny na Podgórzu kilka zwojów, pochodzących z tej kradzieży wartości ponad 40 tys. K. Aresztowani Cyna i jego żona zeznali, że zwoje te przyniosła do nich Marya Bobel, żona osławionego bandyty i włamywacza Ant. Bobla. Zwoje te miał Cyna sprzedać, za co mu Boblowa przyrzekła część zysku. Niewątpliwie głównym sprawcą włamania jest Bobel, którego policya oddawna poszukuje i który kilkakrotnie zbiegł z aresztu. Prawdopodobnie ci sami sprawcy dokonali również przed 6 tygodniami włamania do sklepu Landaua, gdzie skradli wówczas większą ilość towarów.

W związku z tem włamaniem aresztowano maszynistę drukarskiego Wojciecha Widełkę, który pośredniczył w sprzedaży skradzionej materyi.

KOMUNIKATY.

Haszachar-Przedświt Dziś o godz. 8 mej wiecz. zebranie plenarne. Na porządku dziennym; 1) Akademia ku czci bł. p. A. Standa. 2) Sprawa wiecu przeciw normie proc. w Poznaniu 3) Sprawa odczytu p. Stanisławskiego.

REPERTUAR TEATRU IM. SŁOWACKIEGO
Wtorek: ‚Nina'
Środa: ‚Tartuffe'

REPERTUAR P. TEATRU POWSZECHNEGO
Wtorek: Jubileuszowy wieczór E. Koszutskiego: ‚Straszny dwór' (prolog) ‚Teatr amatorski' Divertissement baletowe.
Środa: ‚Straszny dwór' (prolog), ‚Teatr amatorski' Divertissement baletowe.
Czwartek pop. ‚Boże Narodzenie' wiecz. ‚Baron cygański'
Piątek: ‚Księżniczka Trebizondy'.

REPERTUAR „BAGATELI"
Wtorek: ‚Tancerka'
Środa o g. 4 pop. Przedstawienie dla dzieci. o pół 8 Wieczór sylwestrowy. O g. pół 11 W noc sylwestrową.
Czwartek: pop. ‚Hiszpańska mucha' wiecz. ‚Roztwór prof. Pytla'
Piątek: ‚Tancerka'
Sobota pop.: Przedstawienie dla dzieci — wiecz. ‚Tancerka'
Niedziela pop. ‚Dudek' wiecz. ‚Kobieta bez skazy'

REPERTUAR OPERETKI w „NOWOŚCIACH"
Wtorek: Cnotliwa Zuzanna'
Środa pop. ‚Cnotliwa Zuzanna' o g. pół 8 wieczór sylwestrowy O g. pół 11 Noc sylwestrowa.

NADESŁANE

za rubrykę tę redakcya nie odpowiada

DEKLARACYA.

Oświadczam, że podniosłem przeciw p. Izraelowi Lenkowiczowi, jako członkowi Komitetu Pomocy Żydów polskich w Grybowie zarzuty nie na podstawie własnego przeświadczenia, lecz polegając jedynie na informacyach osób trzecich, którym uwierzyłem, a które okazały się nieprawdziwe, — jak również na podstawie wykazu Komitetu grybowskiego, przesłanego do Komitetu Centralnego w Krakowie, który to wykaz jednak później uległ zmianie, o czem ja nie wiedziałem.

Obecnie przekonałem się, że wszystkie moje zarzuty są zupełnie nieuzasadnione, — żałuję, że przez podniesienie tych zarzutów wyrządziłem krzywdę p. Lenkowiczowi, — przepraszam go za to i proszę go o przebaczenie, a zarzuty swoje wszystkie odwołuję.

Równocześnie zobowiązuję się ogłosić tę moją deklaracyę w „Nowym Dzienniku" w rubryce „Nadesłane" i przesłać ją tak Komitetowi okręgowemu w Nowym Sączu, jak i Komitetowi Centralnemu w Krakowie. *Dawid Krieger*

Grybów, dnia 9. grudnia 1919. 2902

Z kraju.

Zabłocie-Żywiec. Staraniem Stowarzyszenia tut. młodzieży żyd. odbył się dnia 22 b. m. w sali tut. szkoły żyd., przepełnionej publicznością ze wszystkich sfer żydowskich, wieczór makabeuszowski. Po słowie wstępnem tut. rabina Dra Baua i uroczystem przemówieniu p. Friedmanna z Inwałdu, odśpiewał chór kobiecy »Maoz cur«, poczem nastąpiły deklamacye p. Lili Glasner i pny Felix. Z prawdziwem wirtuozostwem odegrał art. skrzypek p. Ed. Rosenthal »Kol nidre« i inne utwory muzyczne. Na zakończenie odegrał zespół dyletancki dramat Heyermansa p. t. »Ahasver«. Mowę do głębi wzruszającą p. Friedmanna przyjęła publiczność frenetycznymi oklaskami. Szczególne uznanie za urządzenie pięknego wieczorku należy się p. Br. Rosenthalowi, prezesowi tut. Stow. młodzieży żyd., serdeczne zaś podziękowanie za współudział należy się pp. Ed. Rosenthalowi, Lili Glasnerównie, Lili Serog, Hildzie Rübenfeld, pp. Bachnerowi i Kurtowi Jungerowi.

Czysty dochód w kwocie przeszło 1500 K. przeznaczono w połowie na Z. F. N., w połowie zaś na bibliotekę stowarzyszenia.

Ze świata.

Silne opady śniegu we Wiedniu. L. (Telef.). Dzisiaj w nocy nastąpił powtórny silny opad śniegu, połączony z wielkim mrozem. Wskutek leżącej masy śniegu cierpi przedewszystkiem komunikacya uliczna w samem mieście, a także dowóz węgla i środków żywności.

Dział gospodarczy.

GIEŁDA KRAKOWSKA z dnia 29 bm.

Waluty:	Ofiar. żądane:	tranzakcye:
Marki polskie	123 — 133 —	126,— 127,50,
Ruble carskie po 100 rb.	—.— —.—	—.—
„ „ „ 500 „	202 — 212 —	208 — 208·50
„ drobne	—.— —.—	—.—
Dewiza Berlin	—.— —.—	—.—
Dewiza na Zurych	—.— —.—	—.—

Z giełdy warszawskiej. Za dolar płaci się 108 marek polskich, za funt szterlingów 445 Mk., za frank francuski 11.50 Mk. Kurs dolarów i szterlingów podwyższył się od pół roku w stosunku do marki polskiej o przeszło tysiąc procent. Dzięki wysokiemu kursowi szterlingów, Anglicy w ostatnich czasach zakupują w Polsce lasy, fabryki oraz udziały naftowe i górnicze.

Giełda wiedeńska. WIEDEŃ. PAT. Kurs giełdy z dnia 29 b. m.: Renta majowa 93·40 Austryacka renta koronowa 84·—, Renta lutowa 91·75 Węgierska renta koronowa 108, Losy tureckie 1690 Priorytety kolei południowej 1151, Anglobank 850, Bankverein 945, Bodenkredit 1780, Zakład kredytowy 1102 Depozytowy 794 Länderbank 1368, Merkury 818, Unionbank 920, Bank obrotowy 723 Živnostenska banka 1550, Kolej północna 14950 Koleje austryackie 4100, Kolej południowa — —, Alpiny 3214, Berg u. Hütten 9600, Krupp 1422 Poldihütte 2260 Prager-Eisen 7400, Rima 2755, Skoda 1729, Zieleniewski 960, Apollo 5070, Fanto 11950 Galicyjskie Karpaty 10800 Galicya 12800 Schodnica 7500, Węgierski bank kredytowy —·—, Austryackie —·— Węgierskie koleje 534, Koleje państwowe —.—.

WIEDEŃ. 29 grud. PAT. **Kursa w wolnym obrocie** Zagrzeb 162—172, Budapeszt 1000) noty kor. 117—127 1000 kor. 119 50—119 50 Kraków 125 50—135 50

ZURYCH. 29. grud. PAT. **Kursa dewiz.** Wiedeń noty koronowe 3 75 Praga 9 60 Berlin 11 60 N. Jork 554 Holandya 210 Londyn 21 30, Paryż 52 75 Medyolan 42.50.

KINO „OPIEKA“
KLONA 17 Tel. 2474

Program od czwartku 26 do wtorku 31 bm.

Nadzwyczajny program świąteczny

Fantastyczny dramat historyczno biblijny pod tytułem „HIOB“ w 6 aktach. Akcya oraz wystawa tego dramatu przewyższa wszystkie dotychczas widziane.

Cały dochód przeznaczony dla Inwalidów

Zdolnej ekspedyentki poszukuje magazyn konfekcyi damskiej firma B. BAUM Kraków ul. Grodzka 15. 2896

Zawiadamiam Szanowną P. T. Publiczność, iż otworzyłem

restaurację mięsną koszerną

Polecam różne potrawy i leguminy najlepszej jakości. Ręcząc za szybką i dobrą obsługę, kreślę się z poważaniem
2897 I. Mayer.

Panny biurowej poszukuje Lasko, Mikołajska 5. 1436

Wielkie podwórze blisko dworca towarowego, nadające się na skład, garaż, zakład przemysłowy z możliwością przebudowy istniejących budynków jest do wydzierżawienia. Bliższa wiadomość w kancelaryi adwokata Zimmermanna, Grodzka 59. 1430

Potrzebna inteligentna panna do dwojga dzieci lat 6 i 9. — Język hebrajski pożądany. — Steiner Rabka 2878

Przyjmuje się za wynagrodzeniem Koron 6 za 1 klg. każdą ilość cukru białego lub żółtego do przerabiania na cukierki, Wiadomość I. Lederberger, wyrób cukierków Kraków, ul. Kupa 10, 2872

Oddajcie swe zegarki i zegary do naprawy jedynie do **Kooperatywy zegarmistrzów w Krakowie, Stadom 23/II**, która wykonuje reperacye po cenach umiarkowanych dobrze i szybko. **Reperacye z prowincyi uskuteczniają się w ciągu dnia.** 2885

Opałowe drzewo suche dla domostw i piekarzy

dostarcza po cenie konkurencyjnej w każdej ilości z dowozem lub bez. Skład drzewa przy ul. Grzegórzeckiej, (Tuż przy wiadukcie). 2696

Sardynki

portugalskie w oliwie najlepszej jakości sprzedaje w każdej ilości po cenie umiarkowanej. 2879
L. ENOCH w Bielsku Kolejowa 11

Biuro pośrednictwa lekcyi

otwarte staraniem zrzeszenia żyd. młodzieży przyjmuje zgłoszenia udzielających i potrzebujących pomocy i nauce, — ulica Grodzka 15 ofic., I. p. od 3—6.

Kołnierze, mankiety i t. d.

przyjmuje do prania i wykonuje pedantycznie z połyskiem w krótkim terminie

PIERWSZA POLSKA
CHEM. PRALNIA I FABR. FARBIARNIA
„CZYSTOŚĆ“
w Krakowie, Centrala Kołłątaja 9

Filie: 1009
— ulica Długa L. 27. —
[illegible] L. 13, [illegible] L. 3.
[illegible] L. 5 — —

Żądajcie tylko

MYDŁO OLIWNE
MARKA OCHRONNA.

Ostrzega się przed naśladownictwem

Ostrzega się przed naśladownictwem

Mydła z Orłem

które jest najlepszem i najwydatniejszem

Z FABRYKI

A. HERSTEINA w KRAKOWIE

2818

„WAWEL“

Towarzystwo Spedycyjne i Transportowe z ogr. por.
Kraków, ul. św. Anny L. 4. — Tel. 3222.

Wiedeń
II. Obere Donaustrasse 101 — Telefon 40088
III. Deffingerstrasse 4 — Telefon 370/II
III. St. Marx — Telefon 3630

SPECYALNY DZIAŁ EKSPEDYCYI TOWARÓW KOMPENSACYJNYCH WŁASNYMI POCIĄGAMI,

---

Ważne dla wszystkich!

Żądajcie tylko znanych z dobroci wykwintnych

MYDEŁ TOALETOWYCH

wyrobu fabryki

„Helios“ w Warszawie

Wyrób przedwojenny. 1327 Wyrób przedwojenny.

Do nabycia we wszystkich perfumeryach, drogueryach itp

Warszawska Fabryka wyrobów
SKÓRZANYCH
M. Paskalskiego oraz galanteryjnych
jakoto: portfeli tek, pormonetek, torebek, damskich itp. otworzyła skład fabryczny dla sprzedaży hurtownej u firmy
Abraham Lindenbaum
w Krakowie, ulica Dietla L. 45-47
Telefon 539. 2816

Stroiciel fortepianów
A. BILD
Kraków, Miodowa 33 wykonuje wszelkie reperacye. 2882

Potrzebna początkująca panna z ładnem pismem. Własnoręczne pisemne zgłoszenia pod »Początkująca« do Biura ogłoszeń F. Stattera ul. Grodzka 13 1423

Baczność Szynkarze!!

Na święta dostarcza

najlepszego miodu

FABRYKA MIODU

S. HIRSCHBERGA
Kraków - Podgórze
Staromostowa 2. 2746

Wielki wybór wszelkich gatunków **szpagatów i sznurów konopnych jako też przędzy szewskiej**

poleca 1398

Pierwszy fabryczny skład
SZCZOTEK, PĘDZLI i TORB SZKOLNYCH
G. BIENENZUCHT
KRAKÓW
ulica Krakowska L. 1[illegible]
Telefon 3249 Rok założ. 1863

DOM SPEDYCYJNY „KURYER“
JÓZEFA CZERWIŃSKIEGO
w Podgórzu, ulica [illegible]
Telefon Nr. [illegible]
[illegible]

Nadszedł transport 2881

szwajcarskich jabłek. Sprzedaż w ilościach większych i mniejszych po K 1[illegible] za 1 kg. oraz cebuli po 9 K za 1 kg ziemniaków, i marchwi do firmy Nata[illegible] na Gr[illegible]snpana Józefa L. 6/I. w podwórzu

Samochód-Omnibus

firmy Fiat, toryński 45 HP na 24 osoby o pełnych gumach z oszkloną karoseryą w bardzo dobrem stanie do sprzedania. Fabryka Braci Szczęsnych Częstochowa, ul. Zielona 15. 2880

Redaktor naczelny i odpow. Dr Wilhelm Berkelhammer — Drukiem M. Deutschera w Krakowie, B. Ciała 10 — Tel. 1556.